

Ongevraagd advies warmtetransitie proces vanuit bewonersperspectief

Aan: Gemeente Amsterdam Team Energie Transitie en andere betrokkenen Warm Amsterdam en de energietransitie

Van: Hielke Ploeg, Programmaleider team Bewoners en Energietransitie, Stichting !WOON
E: h.ploeg@wooninfo.nl, M: 06-58870993

Betreft: bewerking van ongevraagd advies van 12 april 2024

Datum: 25 april 2024

Gezien de recente ontwikkelingen en het aangekondigde bezoek van demissionair minister Rob Jetten aan de Amsterdamse partijen, deelt !WOON dit ongevraagde advies dat op 12 april is gedeeld met de kerngroep van Warm Amsterdam. Dit advies is gericht aan alle bij de Amsterdamse energietransitie betrokken partijen, met als doel beweging te houden en weer te brengen in het warmte- en energietransitie proces in de stad. En wel op zo'n manier dat dit met vertrouwen en betrokkenheid van bewoners gebeurt, om zo te komen tot een breed gedragen energietransitie.

Bewonersbeleving van de afgelopen periode

De door de partijen gezamenlijk verstuurde brief aan de Tweede Kamer en de reactie hierop door Rob Jetten op 10 april, dragen niet bij aan een positieve beeldvorming ten aanzien van het proces. Heel zwart-wit en ongenueanceerd is nu het volgende beeld ontstaan bij buitenstaanders die het nieuws over de warmtetransitie volgen:

Eerst vindt de een de ander stom; dan vindt de ander de een stom; dan lijkt het weer een beetje goed gemaakt, maar doet de regering stom. Vervolgens wordt samen naar Tweede Kamer gestapt om aan hen te vragen of zij de regering willen vragen om het op te lossen.

Het resultaat is wel dat er nu landelijk serieuze aandacht is voor de problematiek en dat de regering extra middelen vrij maakt voor warmtenetten voor de komende jaren. Het neveneffect is, dat bepaalde bewoners het gevoel hebben dat dit over hun rug is bereikt.

Naast de al bestaande onzekerheid over de eigen situatie, zijn bewoners via de media geconfronteerd met de onzekerheid over hoe de partijen, die nu beslissingen lijken te nemen, zich tot elkaar verhouden: "straks komen er afspraken en gaan ze weer ruzie maken. Wat betekent dat dan voor ons?", om in Jip en Janneke taal te spreken.

Zorgvuldig richting bepalen

Het vertrouwen in warmtenet, de energietransitie, maar ook de betrokken instituties kan bijna niet lager zakken. Het vraagt om extreme zorgvuldigheid richting bewoners om dit gevoel en beeld te keren.

Twee stappen zijn hierin cruciaal:

- 1) Het belangrijkste is: duidelijk voor ogen houden waarom we als samenleving bezig zijn ons energiesysteem te veranderen en het een gedeeld probleem te laten zijn. Ten eerste is dit om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. Dit doen we door het terugdringen van de CO2 uitstoot. Ten tweede is het de zorg om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van energie in de nabije toekomst te garanderen. Deze tweede reden is misschien wel de belangrijkste voor bewoners en nu ook de moeilijkste om zich te blijven beseffen. Grote groepen bewoners hebben door de stijging, maar ook weer daling van de energieprijzen

ondervonden dat dit hun bestaanszekerheid beïnvloedt. Berichten in de media dat de gasprijs laag kan blijven, leidt ertoe dat groepen vast willen blijven houden aan wat ze hebben (gas). Deze groepen missen de informatie over de onvoorspelbaarheid van de energiemarkt en dan vooral de verwachte stijging van prijzen in de nabije toekomst, mede veroorzaakt door de geopolitieke ontwikkelingen, en de invloed van Europese klimaatregelgeving (zoals de ETS 2). Op het moment dat er wel een werkelijk gevoel van een collectief probleem en urgentie is, dan zullen mensen pas bereid zijn hier ècht iets van te vinden en zal de bereidheid om hier samen verandering in te brengen, om zeker te blijven van betaalbare energie, groeien.

- 2) Op het moment dat de urgentie bij alle betrokkenen (weer) duidelijk is, kan met alle betrokkenen bepaald worden wat de beste alternatieven zijn per buurt en hoe dit gerealiseerd kan worden. Het is hierbij zeer belangrijk om te bepalen wat de grenzen zijn van de keuze. Met name de capaciteit van het elektriciteitsnet in een bepaalde buurt en de planning wanneer dit verzaagd wordt, is hierbij van belang. In de praktijk zien we nu al complexen die aardgasvrij gemaakt worden, maar waar de verzwaren van de elektriciteitsaansluitingen pas veel later mogelijk is. Bewoners kunnen hierdoor na oplevering hun inductiekooktoestel niet optimaal gebruiken. Liander lijkt hiermee kader scheppend richting bewoners en de betrokken partijen. Dit betekent een hele andere rol dan zij nu als netbeheerder formeel heeft. Dit kan om aanpassing van regelgeving vragen en ook van de houding van deze netbeheerder. Wanneer duidelijk wordt wat het best passende alternatief voor een buurt is, zal gezorgd moeten worden dat dit ook haalbaar en voor de individuele bewoner betaalbaar is.

We geven ook een waarschuwing. Nu er extra middelen zijn toegezegd voor het warmtenet, kan ervoor gekozen worden communicatie- en marketingbureaus in te zetten, die de opdracht krijgen om voldoende draagvlak te kweken voor de uitrol van warmtenetten. Dit kan op de korte termijn goed werken. Maar op het moment dat er toch problemen ontstaan op financieel of technisch gebied, kan dit ook leiden tot een nog grotere onvrede onder bewoners. Dit kan vervolgens leiden tot een grotere kloof tussen bewoners en instituties, omdat onvoldoende gewerkt is aan het herstel van vertrouwen, met alle gevolgen voor de maatschappij van dien.

Het kiezen van een pad

Vanuit onze rol als bewonersondersteuners en adviseurs vanuit bewonersperspectief schetsen we bewust een zwart-wit beeld, met de nadruk op het betrekken van bewoners. We zijn ons er van bewust, dat dit veel inzet zal vragen van zowel de professionals, als de bewoners. Om vertrouwen te herstellen en tot een werkelijk breed gedragen transitie te komen is bij bewoners en betrokkenen behoefte aan transparantie over belangen; randvoorwaarden; proces; prijsopbouw en besluitvorming. Het bieden van deze transparantie is geen eenvoudige opgave en vraagt om nieuwe manieren van werken in deze veranderlijke tijd.

Wij adviseren om onze overwegingen en mogelijke consequenties mee te nemen in de beraadslagingen over het vervolg van de processen in de stad en ook onderdeel te laten zijn in het gesprek dat met demissionair minister Rob Jetten gevoerd gaat worden. Laten we er met elkaar voor zorgen dat we de energietransitie niet blijven beschouwen als een financieel-economisch en technisch probleem, maar als een landelijk en maatschappelijk probleem dat iedereen aangaat en urgent is. We zijn er van overtuigd dat dat de enige manier is om werkelijk versnelling te krijgen in de processen en te komen tot gedragen plannen met en voor Amsterdammers.